

Дипломация
В зоната
на кактуса

© Богомил Герасимов, автор, 2014 г.
© Книгоиздателска къща „Труг“, 2014 г.

ISBN 978-954-398-388-9

Дипломация *В зоната* *на кактуса*

**Богомил
Герасимов**

Трето допълнено издание

Книгоиздателска къща **trud**, 2014 г.

През тоталитарно време, когато само Тодор Живков можеше спокойно да разказва и да слуша политически вицове, дискретно се разпространяваше следната история.

Отишъл Брежнев, съветският лидер на лидерите, в САЩ да се срещне с Никсън. Американският президент го поканил на разходка из градината на Белия дом.

– Я какви хубави бели цветя! – възхитил се Брежнев. – А тия с бодлите какви са?

– Това са кактуси – обяснил Никсън. – Тук цветята са разделени на два лагера. Белите са лагерът на капитализма, кактусите – на комунизма. Шега, нали разбирате, ха-ха-ха...

– Ха-ха-ха... разбирам, как да не разбирам! – веднага влязъл в тон Брежнев, след което изведнъж седнал сред белите цветя. Изпружил крака и започнал да се търкаля из лагера на капитализма, докато не смачкал и последното цвете. После се изправил, изтупал панталоните си и казал доволно: – Да видим сега, имаш ли задник за комунистическите кактуси.

Благодарност

С ръка на сърцето свеждам глава пред старите ми приятели Николай Колев, Тодор Янев, Иван Спасов-Демократа, Никле Евтимов и Люпи Станишев; пред момчетата, с които дружахме, учехме заедно като студенти и практикувахме този чудесен спорт тенис на маса: Владимир Хаджистоянов, Стефан Шивачев, Попето, Шонката, Христо Друмев, Мики Куманов, Кузман и Николай Чупарови, Данчо Пеев, Вили Кузумов, Петко Мараджиев, Ачо Янков, Ангел Калчев, Любомир Грамчев, Сашо Сладкаров, Светослав Герджиков (Славето), Стефан Китов, Тодор Терзиев, Андрей Кацаров, Волин Спасов, Тодор Фратев, Славчо Хубенов, Тодор Будинов, Коцето Палийски, Борето Кръстанов, Кужо, Антон Антонов, Емануил Нейков, Пешо Къналиев и още десетки като тях. Не мога да спомена всички, но от сърце им благодаря, защото те ми подадоха ръка, когато потъвах.

Много съм задължен на Красимир Гергов, най-добрия приятел на моя син Юли, на Александър Тумпаров, Ян Кокочински, Максим Андонов, Миша Маргаритов, без чието съдействие тази книга по-трудно щеше да види бял свят.

Изпитвам искрена признателност към Пламен Каменов, Елиана Митова – моята редакторка, и техните колеги от екипа на в. „Нощен Труд“, които ме накараха да повярвам, че моите спомени не са само частна собственост, а могат да бъдат от полза и за обществото.

Богомил ГЕРАСИМОВ

С МНОГО ОБИЧ –

на моите деца

Ирена, Юли и Милен,

които бяха с мен в Англия и Мексико,

и на малкия Илиян,

който влезе по-късно в живота ми.

Авторът

Вместо увод

Искам да въведа испанската дума „пендехо“ в българския език. Според речника на Испанската кралска академия така се наричат космите под мишницата. Същият речник обаче уточнява, че в Латинска Америка тази дума се употребява за човек глупав и невежа. Всъщност нейното значение може да се разшири и да покрие такива определения като тъпак, инат, егоист, суетен, смотаняк, твърдоглавец, вироглавец, чудак, будала и т.н. В традиционните анекдоти габровци обичат да се правят на пендеховци, като изписват фирмите на магазините си с грешки, защото като мине някой умник, току-виж си казал: „Я, какъв будала е отворил магазин!... Защо да не вляза, сигурно лесно ще го излъжа!“

Хитрият търговец от Габрово явно не е истински глупак, а някакво друго, по-сложно животно. Като него, от същия вид, се срещат из Шопско, из Шотландско и чак в мексиканския град Монтерей. Бих казал, че ги има навсякъде.

През годините, които прекарах в Мексико като посланик на България, научих, че Монтерей няма световната слава на Габрово, но също се населява от хора, стиснати и предприемчиви, весели и гостоприемни. Монтерей няма Дом на хумора и сатирата, нито Етнографски музей като Габрово, но е родно място на ПУП, тоест Партидо унико де лос пендехос, което в превод ще рече Уникална партия на глупаците.

Мотото на ПУП е прочутата мисъл на Сократ: „Аз знам, че нищо не знам“. Основателят на ПУП Ерменехилдо Л. Торес отбелязва, че всички ние сме само големи, чудесни... глупаци и максималната глупост е да не го признаваме!

В Монтерей пристигнах по покана на кмета Педро Ф. Кинтаный Кофин. Разкарвах се там по разни изложби и конференции, давах интервюта на журналисти. Тогава поканих дон Педро да посети България и по-специално град Габрово. Той пък ми връчи

в красива рамка една забележителна грамота, с която бях обявен за почетен гост на Монтерей. Когато останахме сами в неговия кабинет, дон Педро каза: „На някои от нашите гости, но не на всички, ние предлагаме да станат членове на ПУП. Нали разбирате – това е хем на шега, хем нещо сериозно. След всичко, което ни разказахте за България и Габрово, ние решихме, че само българин нямаме за член и този дефект трябва да се отстрани“.

Вечерта дузина достолепни люде ме чакаха пред кметския кабинет. Дон Педро ни покани в заседателната зала. Нямахте съмнение, че той бе един от ръководителите на ПУП и участваше в „изпитната комисия“ за нови членове. Тя се ръководеше от самия основател и председател на ПУП Ерменехилдо Л. Торес – един чевръст веселяк, винаги готов да се засмее и да накара и другите да се смеят. Той удари с чукче по масата, за да даде ход на заседанието, и се обърна към мен:

– Сеньор ембахадор, вие твърдите, че знаете какво е ПУП и какви са целите на нашата партия. Това не е достатъчно, за да станете неин член. Ще ви зададем няколко въпроса и от отговорите ви ще решим дали сте подходящ. Съгласен ли сте?

– Щом съм седнал пред вас...

– Какво е вашето мнение: човешката глупост наследствена ли е, или се придобива след време?

– Човек наследява по рождение много черти от родителите си и с течение на времето ги развива.

– Какво ви подшушва подсъзнанието за вашето невежество?

– Не се срамувай, другите не са по-малко невежи!

– Може ли да се скрие глупостта?

– Може... за известно време. Като шилото в торба.

– Има ли според вас глупаци на други светове?

– Мисля, че глупаци има навсякъде по планетите във Вселената, но те вероятно се зареждат от Земята.

Всички в залата избухнаха в смях. Дон Ерменехилдо погледна колегите си с доволно изражение и каза:

– Какво, мисля, че става, а?

Така бях приет за член на ПУП.

Кратък политически курс за американци

Беше чудесен неделен ден през юли 1993 г. Вечерта имах среща с бившия президент на Мексико Луис Ечеверия и разполагах с много време. Убивах часовете с приятно безделие в Сиудаделата, един от прочутите пазари за сувенири в мексиканската столица. Бях стар приятел с мексиканската кухня и спокойно се настаних на голяма кръгла маса под навеса на един ресторант. От това място можех да наблюдавам пъстрата тълпа, която се нижеше пред сергиите, да се наслаждавам на падналия преди час дъжд и да дишам с пълни гърди.

Привършвах обедата си и тъкмо се готвех да дам знак на келнера за още една бира, когато група американски туристи спря на няколко метра от мен. Всички бяха като в униформи – шарени ризи и блузи, широки карираны панталони. Най-възрастният ме заговори:

– Извинявайте, може ли да седнем на вашата маса?

– Масата е на ресторанта – казах аз с усмивка. – Заповядайте!

Американците бързо се разположиха около масата. Всички бяха силно загорели и умираха от жажда. Една от дамите ме осведоми:

– Аз обърнах внимание на моите приятели, че вие разговаряте с келнера.

– В това едва ли има нещо странно – казах. Беловласият лидер на групата поясни:

– Не искаме още да се връщаме в хотела, жените са гладни и жадни и всички сме скарани с испанския. Казвам на Джейн (това е жена ми): защо не помолим господина да преведе на келнера какво искаме?... Много ли е люто това, което ядете?

– Люто е, ако си сложите от сосовете.

– Бихте ли изпили с нас една бира? – намеси се в разговора друг от мъжете. – Вие изберете марката.

– В Мексико бирата е много добра и е невъзможно да сбъркате. Бих ви препоръчал по едно тако с пилешки дробчета и домати.

Старейшината на групата изчака да дам поръчката на келнера и каза:

– Имате някакъв особен, лек акцент...

Само се усмигнах.

– Не сте англичанин, нали? – директно ме запита дамата, наречена Джейн. – И англичаните имат особен акцент.

– Не съм англичанин. Отгатнете откъде съм. Ще ви помогна, като кажа само, че съм от Европа.

– Може би швед или... изобщо скандинавец? – Джейн направи първия неуспешен опит.

– По на юг – усмигнах се аз.

– Германец? О, не, познавам германците по акцента – каза друг от мъжете.

Водачът на групата взе нещата в свои ръце и реши да различи проблема с моя произход. Той на бърза ръка се разходи по европейската карта: Австриец? Унгарец? Грък? Накрая признах, че съм българин. Ръководителят на американския отбор се представи:

– Аз съм Майк... Вие говорите добре английски. В България се говори?...

– Български. Завършил съм английска филология.

– О, това обяснява всичко... Но чакайте... вие говорите и испански!

– Живял съм почти шест години в Мексико.

– Бизнесмен ли сте?

– Сега – да. А до 1982 г. почти шест години бях посланик на моята страна в Мексико. Вие седите на една маса с бивш комунистически дипломат.

– Значи вие сте комунист? – каза внимателно Майк, сякаш се страхуваше да не ме стресне и да не избягам.

– О, не, не съм комунист – отговорих спокойно аз.

– Но нали току-що казахте...

– Казах, че съм бил посланик, комунистически дипломат.

Може би не се изразих добре. Бях дипломат на комунистическа държава. Това е различно от определението комунист.

– Не ви разбирам...

– Комунист, фашист, републиканец, християнин, мюсюлманин – всичко е въпрос на убеждения. Живял съм дълго време в демократични страни. Достатъчно дълго време, за да премисля, да споря със себе си и да се убедя, че аз и комунистическата идеология не ставаме един за друг. Това обаче не означава, че тайно съм бил враг на собствената си родина. Родина и идеология са две различни неща. Идеологията си човек може да смени, родината – никога! Просто се стремях да оценявам обективно живота в другите държави, да го сравнявам с нашия... и особено с това, което ни се поднасяше за идеал – действителността в Съветския съюз. Интелигентният човек поне пред себе си трябва да признае, че за истински социализъм може да се говори например в Швеция и други скандинавски страни, във Франция, Испания, Германия, Австрия, дори в такъв капиталистически бастион какъвто е Англия. Това, което ние искахме да постигнем в България като социализъм, отдавна съществуваше в развитите европейски страни, но под друго име. Може ли мислещ човек да се смята за комунист и да мечтае да настигнем „социализма“ на капиталистите?

– Не бяхте ли член на комунистическата партия?

– Да, разбира се, че бях.

– Момент! – прекъсна ме Майк. – Тук нещо не разбирам. Не сте комунист, но сте член на комунистическа партия.

– Бивш член.

– Окей, бивш член...

Интересният разговор доведе моите събеседници до това, че келнерът почти незабелязано сервира такоси и по още една бира. Бях помолен да обясня как може човек да не е комунист, но да членува в комунистическа партия.

– Той просто няма друг избор – казах аз. – При тоталитарната система нямате никакъв шанс за развитие, ако не сте партиен член. Бях назначен в Министерството на външните работи през 1956 г. по една случайност – тогава нямаше много доверени

специалисти с английски език. Наистина и при назначаването ми щеше да има проблеми, но аз имах подходящ произход – син на партизанин. За кадровиците по онова време такъв като мен не можеше да бъде друг освен „наш човек“. С мен нямаха проблеми. Като безпартиен бях изпратен на работа в Индия и оттам – в Индонезия. В началото на 1963 г. се откри възможност да отида на работа в Англия. Кадровикът ми каза, че безпартиен дипломат се допуска като изключение в Азия и Африка, но в Западна Европа или Северна Америка това е абсурд. И последва такъв директен въпрос: „Искаш ли да станеш член на партията?“ Без никакво двоумене аз отговорих: „Това е моята мечта!“

Тези мои думи бяха посрещнати със спонтанен смях. После Майк ме попита какво щеше да се случи, ако бях отказал. Аз отговорих:

– Щях да се простя с дипломатическата кариера.

Замълчах. Бирата беше изпита. Сергиите чакаха американските туристи. На раздяла Майк ми подаде визитната си картичка с думите:

– Ние всички сме от щата Илинойс. Ако някой ден ви се случи да минете през нашия град, ще се радвам да ни гостувате!...

Останах сам. Американците се изгубиха в тълпата, която течеше покрай сергиите. Питах се защо им наговорих тия неща. Може би те са напирали в мен и са чакали пролука, за да се излеят. И тогава там, на пазара Сиудадела в Мексико, реших да напиша моите спомени като дипломат от кариерата. Тази случайна среща изигра ролята на необходимия начален тласък, който да натисне някакво копче в мозъка, да превърти лентата и да я върне към онзи миг от живота, от който трябва да тръгна. Във всеки случай това не можеше да бъде осмият ден на януари 1931 г., когато за първи път съм проплакал пред света...